
KAPATMA DAVASI EKSENİNDE EĞİTİM SEN VE DEMOKRASİ*

Eğitim emekçilerinin yaklaşık yüz yıldan bu yana sürüp gelen örgütlü, özgürlükçü devinimlerini günümüzde simgeleyen EĞİTİM SEN, üç yılı aşkın bir süredir tüzüğündeki anadiliyle ilgili bir maddeyi değiştirmeye zorlanmaktadır. Üç yıldır nice gelgitlerle yaşanan yargı süreci, bu yazı yayımlandığında Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nda belki de sonuçlanmış olacaktır. Ama öyle de olsa bu sürecin sendikal, eğitimsel, yargısal ve demokratik yaşam alanlarında, günümüze ve geleceğe ışık tutan yanlarıyla anımsanmasında yarar vardır.

EĞİTİM SEN'in kapatılması ile ilgili davanın başlatılması ve sürdürülmesi boyunca bugüne değin yaşanan gelgitlerin dökümünü ve EĞİTİM SEN'in kapatılmasından yana olanlarla olmayanların öne sürdüğü yasal dayanakları özetlemeye çalışacağım.

Herhalde önce dava konusu Tüzük maddesinin ilgili bendini aktararak söze başlamalıyım. EĞİTİM SEN in 4688 No'lu yasadan sonraki 15.9.2001 günlü Genel Kurulu'nda kabul edilen tüzüğünün amaç maddesinde (2/b) şöyle deniliyordu:

---

* Bu yazı BirGün Gazetesinin 23-24-25 Mayıs 2005 günlü sayılarında 3 dizi halinde yayımlanmıştır.

“Toplumun bütün bireylerinin demokratik, laik, bilimsel ve parasız bir eğitimden kendi anadilinde eşitlik içinde ve özgürce yararlanabilmesini savunur.”

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 5.2.2002 günlü isteği üzerine 15.2.2002 de Ankara Valiliği, Anayasa'nın 3 ve 42. maddelerine aykırılık savıyla 2. maddenin bu bendindeki “kendi anadilinde” ibaresinin çıkarılmasını istemiş, 29.3.2002 günü de bu isteğin “dikkate alınmadığı” gerekçesiyle Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunmuştur. EĞİTİM SEN ise 3.7.2002 günlü Olağanüstü Genel Kurulu'nda, Tüzüğündeki (2/b) maddesinden çıkarılması istenen ibareyi çıkartarak şu hale getirmiştir:

“Toplumun bütün bireylerinin, temel insan hakları ve özgürlükleri doğrultusunda demokratik, laik, bilimsel ve parasız eğitim görmesini, bireylerin anadilinde eğitim görmesini ve kültürlerini geliştirmesini savunur.”

Daha önce Ankara Valiliği'nin suç duyurusunu alan Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı ise bu değişiklik üzerine 16.7.2002'de Takipsizlik Kararı vermiştir. 15.10.2002'de de Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Tüzük değişikliği ve bu takipsizlik kararı üzerine EĞİTİM SEN'e gönderdiği yazıda “Tüzük değişikliği Bakanlığımızca incelenmiş olup, yasaya aykırı bir durum görülmemiştir” demiştir. Ancak buna karşın 27.6.2003'te Genel Kurmay Başkanlığı'ndan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na gönderilen bir yazıda hem de Cumhuriyet Başsavcılığı ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'yla çelişmek pahasına tüzüğün, değişik biçimiyle de Anayasa'nın 3 ve 42. maddelerine aykırı olduğu savlanmış ve bir kez daha değiştirilmesi istenmiştir.

Bunun üzerine Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı 15.7.2003'te Ankara Valiliği'ne gönderdiği yazıda, Genel Kurmay Başkanlığının bu yazısına gönderme yaparak değiştirilen EĞİTİM SEN Tüzük maddesinin bu doğrultuda bir kez daha değiştirilmek üzere “yeniden değerlendirilmesini” istemiştir.

Ankara Valiliği ise EĞİTİM SEN'e gönderdiği 28.10.2003 günlü yazısında Tüzüğün “2/b maddesinde geçen 'bireylerin anadillerinde öğrenim görmesini ... savunur.' ifadesinin madde metninden çıkartılarak kanuna uygun hale getirilmesini” istemiştir. 10.6.2004'te de Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Ankara Valiliği'nin suç duyurusu üzerine Ankara İş Mahkemesine gönderdiği Davaname'yle EĞİTİM SEN'in 4688 sayılı yasa'nın 37. maddesi gereğince kapatılmasını istemiştir. EĞİTİM SEN ise 5.7.2004 günlü yazısıyla Ankara 2. İş Mahkemesi'nden davanın reddini istemiştir. Ankara 2. İş Mahkemesi 15.9.2004 günlü kararıyla davayı reddetmiştir. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Başkanlığı'na yaptığı 29.9.2004 günlü başvurusuyla 2. İş Mahkemesi'nin ret kararının bozulmasını istemiştir. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi de bu isteğe uyarak 3.11.2004'te ret kararının bozulmasına karar vermiş, bu kararını Ankara 2. İş Mahkemesi'ne bildirmiştir. Ankara 2. İş Mahkemesi 21.2.2005 günlü kararıyla EĞİTİM SEN'in kapatılması isteminin reddini içeren önceki kararında direnmiştir. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı ise 15.3.2005 günlü yazısıyla Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Başkanlığı'na başvurarak Ankara 2. İş Mahkemesi'nin bu direnme kararının bozulmasını istemiştir.

Şimdi de kapatma davasından yana olanlarla bu davaya karşı olanların dayandıkları yasal belgelere bakalım.

Yana Olanların Savları: Bu kapsamdaki savlarda hiçbir açıklamaya gidilmeyerek salt dava konusu Tüzük maddesiyle çeliştikleri varsayılan yasal belgelere göndermeler yapmakla yetinilmesi dikkat çekicidir. Bu belgeler temelde anayasanın 3, 42 ve 66. maddeleriyle İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nin (İHAS) 10 ve 11. maddeleridir. Anayasadaki bu maddelerin türevleri sayılabileceğinden EĞİTİM SEN'in kapatılmasını desteklediği varsayılan öteki yasa maddelerine değinilmesi burada gerekli görülmemiştir. Ancak bu bağlamda tek bir yasal dayanaktan söz

edilebilir. O da 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu'nun (3/f) maddesinde açıklanan amaçla da ilgili sendika tanımına aykırılıktır.

Aslında Yargıtay 9. Dairesi'nin bozma kararı, kapatma davasından yana olan ötekilerin savlarını da içeren daha kapsamlı bir belgedir. Tüzük maddesinin düzeltilmesi isteğinin yerine getirilmesinde gecikilmesinin bile “sendikanın bir faaliyeti” olarak değerlendirildiği bozma kararında Anayasa'nın 3,42/6 (9 olması gerekli F.E.) ve 66. maddeleri ile 4688 Sayılı Yasa'nın 3/f ve 20. maddelerinden ve 2925 Sayılı Yasa'nın 4771 Sayılı Yasa ile değişik 2. maddesinden söz edilerek bu yasal belgelerde açıklanan hükümlerin “ulusal güvenliğin, kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması amacıyla demokratik bir toplumda zorunlu bir tedbir olarak ülke bütünlüğüne karşı eylemleri önlemek için düzenlendiği” belirtilmektedir. Ardından, anılan ulusal yasalar “İHAS'ın 10 ve 11. maddeleriyle uyumlu(dur)” denilmektedir. Böylelikle, EĞİTİM SEN Tüzüğü'nün dava konusu maddesinin hem Anayasa'nın 90. maddesine dayanılarak İHAS'ın 10 ve 11. maddelerine ve hem de anılan ulusal yasa maddelerine aykırı olduğu savlanmış olmaktadır.

Karşı Olanların Savları: Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 16.07.2002 günlü Takipsizlik Kararı'nda, Amasya Cumhuriyet Savcılığı'nın 14.03.2002 günlü suç duyurusuyla da iletilen yasaya aykırılığın 3.07.2002 günlü EĞİTİM SEN Olağanüstü Genel Kurulu'nda giderildiği kabul edilmiş; kaldı ki değişiklikten önceki haliyle bile bu tüzük maddesine dayanılarak “kapatma davası açılmasının veya yönetim kurulu üyeleri hakkında ceza istenilmesinin” doğru olmadığı vurgulanmıştır. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı da değişiklikten sonraki haliyle Tüzüğün 2/b maddesinde “yasaya aykırı bir durum görülme(diğini)” EĞİTİM SEN'e bildirmiştir.

Yukarıda görüldüğü gibi kapatma davasına karşı bu ikisinin dışında Ankara 2. İş Mahkemesi'nin iki kararı vardır: Birincisi davayı ret kararı, ikincisi de Yargıtay 9. Dairesi'nin ret kararını bozma kararına karşı direnme kararıdır.

2. İş Mahkemesi'nin bu kararları; demokrasi, demokratik devlet, hukuk devleti, ulus devlet, demokratik sendikacılık, düşünce açıklama ve sendika özgürlüğü gibi güncel yaşamsal kavramları da içeren zengin bir başvuru kaynağı niteliğindedir.

Şimdi de, kapatma davasının dayanakları olarak gösterilen ama Ankara 2. İş Mahkemesi'nin ret ve direnme kararlarına göre tam tersine bu davayı çürüten yasal belgelere göz atalım.

Önce ilgili kısımlarıyla söz konusu Anayasa maddeleri:

Madde 3- Türkiye Devleti ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçe'dir.

Madde 42- ... Eğitim ve Öğrenim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz.

.....

Türkçe'den başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına anadilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez. Eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller ile yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okulların tabi olacağı esaslar kanunla düzenlenir. Milletlerarası Antlaşma hükümleri saklıdır.

Madde 66- Türk devletine vatandaşlık bağı ile bağlı herkes Türk'tür.

Madde 90/son- Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası

---

antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasa'ya aykırılık iddası ile Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır.

Yukarıda ki son bendin son cümlesi Anayasa'nın 90. maddesine 5170 sayılı yasa ile 7 Mayıs 2004'te eklenmiştir.

2. İş Mahkemesi 90. maddenin bu bendine dayanarak bu davayı İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi (İHAS) ile ilişkilendirmiş; böylelikle, ret ve direnme kararlarını İHAS'ın 10 ve 11. maddelerine de dayandırmıştır.

Öyleyse önce burada kısa adıyla İHAS denilen İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin (ki İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesi ya da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi de denilebiliyor) 10 ve 11. maddelerini de görelim.

İHAS madde 10-1. Herkesin anlatım özgürlüğü vardır bu hak görüş edinme ve resmi makamlarca karışılmaksızın, ülke sınırlarına bakılmaksızın bilgi ve düşüncelerin alınıp verilme özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletleri radyo, televizyon ya da sinema girişimlerini izne bağlamaktan alıkoyamaz.

2. Kullanılması ödev ve sorumluluklar içeren özgürlükler; demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, ülke bütünlüğü, kamu güvenliğinin gerekleriyle ve kamu düzeninin korunması ya da suçun önlenmesi, genel sağlık ve ahlakın, başkalarının ün ve haklarının korunması, gizliliği olan bilgilerin açıklanmasının önlenmesi ya da yargı organının otorite ve yansızlığının sağlanması için gerekli olan ve yasayla konulan kural, koşul, kısıtlama ve cezalara bağlanabilir. (1/182)

Madde 11- 1. Herkesin, barışçı toplanma özgürlüğüne ve kendi çıkar-

larını savunmak için başkalarıyla sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içermek üzere, dernek özgürlüğüne hakkı vardır.

2. Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda, ulusal güvenlik, kamu güvenliği, (kamusal) düzenin korunması ve suçun önlenmesi, (genel) sağlığın ya da ahlakın korunması ya da başkasının hak ve özgürlüklerinin korunması için zorunlu önlemler oluşturan kısıtlamalar dışında başka kısıtlamalara konu olamaz. (2/222,233)

Olupbitenlerin aktarımından ve kapatma davasının reddi kararının yasal dayanaklarını sıraladıktan sonra yargı sürecini, Ankara 2. İş Mahkemesi yargıcı Sayın Kudret Kurt'un ret ve direnme kararlarındaki yorumları ve görüşleriyle tamamlamış olacağım.

Ancak ondan önce bilinmesinde yarar gördüğüm bir noktaya değinmek istiyorum:

Sayın yargıcın açıklama ve yorumları tüzelkişi özgürlüğüyle düşünce ve düşüncüyü açıklama özgürlüğünün birbirinden ayrılamazlığı anlayışına dayanmaktadır. Bu nedenle, aşağıda göreceğimiz ret ve direnme kararlarında dava konusu tüzük maddesindeki amacı dolayısıyla bir tüzelkişi olarak yargılanan EĞİTİM SEN'in sendika ve düşünce açıklama özgürlükleri birlikte savunulmakta, bunun için EĞİTİM SEN'in kapatılması gerektiğini savlayanların tersine, Anayasa'nın (90/son) madde hükmünden kalkılarak İHAS'ın 10. ve 11. maddelerine dayanılmaktadır.

Her iki karardaki görüş ve yorumlardan kimi alıntıları üç başlık altında toplayabiliriz:

1. Ulusal Yasalara Üstünlük

2. Düşünce Açıklama ve Sendika Özgürlüğü

3. Anadili ve Kültür

1. Ulusal Yasalara Üstünlük

“Anayasa'nın 90. maddesi son fıkrasından anlaşılması gereken şudur: Öncelikle usulüne uygun olarak yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar Türk kanun koyucusunun koyduğu kurallar gibi, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin sınırları içinde kanun hükümleri gibi uygulanacaktır. Yürürlüğe konulmuş uluslararası antlaşmalar ile Türkiye Cumhuriyeti kanunlarının çatışması halinde öncelikle temel hak ve özgürlükler konusunda uluslararası antlaşmaların hükümleri uygulanacaktır.” RK s.5 (Ret Kararı sayfa No. anlamına)

“Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Paris Şartı, Helsinki Sözleşmesi Hükümleri Anayasa'nın üstündedir. Bu görüş kabul görmediği takdirde en azından Anayasa'mızın, insanlığın ortak değeri olan, gelişmenin göstergesi olan, insanlığın ortak vicdanı olan Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Avrupa İnsan Hakları sözleşmesi hükümlerine göre yorumlanması, anlaşılması gerektiği düşünülmektedir. Öte yandan Anayasa'mızın değişik 90/son fıkrası hükmüne göre, temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmaların, kanunların üzerinde olduğu belirtilmektedir. Temel hak ve özgürlüklerin neler olduğu da Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 12-74. maddelerinde gösterilmiştir.” DK s.10 (Direnme Kararı sayfa No. anlamına)

“Anayasa'nın kaynaklarından olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin koruduğu hak ve özgürlüklerin bütünü, Avrupa Konseyi'nin ortak mal varlığı ve gerçekten demokratik bir rejimin temeli sayıldığı için üye devletler iç hukuk düzenlerinde sözleşmeye aykırı kurallar koymamak ve yürürlükteki kurallarını sözleşme ile uyumlu kılmak yükümlülüğündedirler.” (Anayasa Hukuku/ Erdoğan Teziç)DK s.6

“4688 sayılı kanunun 37. maddesinin uygulanma yeteneği Anayasa'nın 90. maddesinin son fıkrası hükmü karşısında ortadan kalkmıştır.” DK s.9

“Anayasa'nın 90/son madde hükmüne göre usulüne uygun yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasa'ya aykırılık iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurulamaz.” RK s.5

“Bir iç hukuk metni olan Anayasa ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi arasında çatışma söz konusu olduğunda, uluslararası hukukun üstünlüğu gereği, Anayasa'nın sözleşmeye uygun yorumlanması gerekir. Bu konuda, yeni Anayasa ile Sözleşme arasında bir çatışma durumunda Sözleşmenin uygulanması gerektiği ileri sürülmektedir.” (A.Ş. Gözübüyük, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Bireysel Başvuru Hakkı)

“Avrupa Birliđi kendisine özgü ortak hukuk yaratmak çaba ve amacındadır. Avrupa Birliđi uluslarüstü kuruluş olduğundan koyduğu kurallar ulusal parlamentolar tarafından benimsenmektedir. Ulusal parlamentoların koydukları kurallar uluslarüstü bir kuruluş olan Avrupa Birliđi kuralları ile çatışırsa, kuşkusuz Avrupa Birliđi'nin koyduğu kurallar uygulanacaktır. 7 Şubat 1992 tarihli Maastricht Antlaşması ile Avrupa Birliđi, hukuki ve siyasi birliği de hedeflediğini açıkça ortaya koymuştur. Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti Devleti Avrupa Birliđi hukuk normlarını benimsemek üzere yoğun bir çaba harcamaktadır. Bu bağlamda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümleri geçerli hale gelmiş, Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırları içerisinde uygulanır hale gelmiştir. Yine Türkiye Cumhuriyeti Devleti Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuruyu kabul etmiş, özel durumları dışında mahkeme kararlarını uygulamaya koymuştur.” RK s.6

“Anayasa'nın değişen 90. maddesinin son fıkrası hükmü göz önüne alındığında, bu davada Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10, 11. madde hükümleri uygulama alanı bulmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesi başlığı, ifade özgürlüğüdür.” RK s.6

2. Düşünce Açıklama ve Sendika Özgürlüğü

“Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi çeşitli kararlarında düşünceyi açıklama özgürlüğünün kapsamına herkesin ve bu arada tüzel kişilerin de girdiğini vurgulamıştır. Bu özgürlük bazı kamu görevlileri açısından sınırlamalara tabi tutulabilecektir.”

“Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10/2 maddesi düşünceyi açıklama özgürlüğünün ('özgürlüğüne' olmalı F.E.) getirilebilecek sınırlamaları belirlemiştir. Buna göre sınırlamalar ancak yasa ile yapılabilir. Yapılacak sınırlamaların meşru bir amaca sahip olması gerekmektedir. Sınırlamanın demokratik bir toplum için zorunlu olması gerekmektedir.”

“Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne göre düşünceyi açıklama özgürlüğü demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden birini ve toplumun ilerlemesi ve her bireyin özgüveni için gerekli temel şartlardan birini oluşturmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin 10/2 madde ve fıkrasına göre bu, kabul gören ve zararsız veya kayıtsızlık içeren bilgiler veya fikirler için değil, aynı zamanda kırıcı şok edici veya rahatsız edici olanlar için de geçerlidir. Bunlar, bir demokratik toplumun olmazsa olmaz, çok seslilik, tolerans ve hoşgörünün gerekleridir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. madde hükmünden tüzelkişiler de yararlanacağı için, sendikaların da yararlanması tartışmasızdır.” RK s.7,8

“Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesi Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü'nü düzenlemektedir. Örgütlenme Özgürlüğü kapsamına sendika özgürlüğü de girmektedir. (...) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 11. maddesinde hüküm altına alınan sendika ve dernek özgürlüğünden hem işçi, hem de işveren dernek ve sendikaları yararlanır.” RK s.8

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 10 ve 11. maddelerini “olaylara göre geniş bir yorum şeklinde” ele alır. “genellikle ölçü olarak düşünceyi ifade etme, sendika kurma, örgütlenme özgürlüklerinde yakın bir

tehlke, şiddet içermedikçe her tür düşüncenin ifade edilebileceği, öte yandan bu düşüncelerin ifade edilebilmesi için de dernek ve sendika özgürlüklerinde(n) sonuna kadar yararlanılabileceği sonucuna ulaşılmaktadır.” RK s.8

“... düşünceyi açıklama özgürlüğü ile örgütlenme özgürlüğü konularında öncelikle (...) 10 ve 11. madde hükümleri uygulanacaktır.”

“Kapatılması istenen sendika(nın) tüzüğü'nün ikinci maddesinin b bendi hükmünün Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10 ve 11. maddelerine mahkememizce bir aykırılık görülmemiştir.” RK s.8

“Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi öteden beri Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesinin sağladığı korumanın yalnızca sorunsuz olarak kabul edilebilecek düşünceler için değil, fakat aynı zamanda devleti veya halkın bir bölümünü incitici, şoke veya rahatsız edici düşünceler için de geçerli olduğunu vurgulamaktadır. Düşünceleri açıklama özgürlüğü aynı zamanda insanın kişiliğini geliştirmesi açısından da büyük önem taşır. (...) düşünceyi açıklama özgürlüğü yalnızca bir iç alem özgürlüğü değildir. (...) düşünce özgürlüğünün bir anlamı olabilmesi için bireyin özgürce düşünebilmesi yanında, düşündüklerini yine özgür olarak açığa vurabilmesi, başkalarına açıklayabilmesi gerekmektedir. (...) bu özgürlük kişisel olması yanında aynı zamanda toplumsal bir haktır. Bir kişinin düşünceyi açıklama özgürlüğü, aynı zamanda başkalarının öğrenme ve bilgilenme özgürlüklerinin de kaynağıdır. Düşünceleri açıklama özgürlüğü yoksa ya da kısıtlı ise bu kaynak kurutulduğunda, demokratik devlet düzeni de zarar görecektir. (...) Düşünce özgürlüğü ve düşünceyi açıklama özgürlüğü, demokrasiyi ortadan kaldırmaya yönelik yakın tehlike ve şiddet içeren düşünceyi açıklama özgürlüğü olarak algılanmamalıdır.” RK s.7

“Düşünceleri açıklama özgürlüğü demokratik toplumların ilerlemesi ve her bireyin gelişimi için temel koşullardan biri olarak nitelenmiştir. Ayrıca 10.

madde ile tanınan hakların sınır tanımayan bir değere sahip olduğu görüşleri sürülmüştür. Bu özgürlük olmaksızın demokrasi düşünülemez. Çünkü demokrasi her türlü inanç, fikir ve düşüncenin açığa vurularak serbest bir tartışma ortamı yaratılması esası üzerine kurulmuştur. Çoğulcu bir demokraside bazı grupların özellikle siyasi konularda aşırı ve demokrasiye karşı görüşleri temsil etmesi, bir dereceye kadar olağan sayılarak hoşgörü ile karşılanmalıdır.” RK s.7

3. Anadili ve Kültür

“Devlet dilinin Türkçe olması demek, Türkiye Cumhuriyeti’i içindeki bütün resmi işlerin Türkçe görülmesi, bütün resmi belgelerin Türkçe tutulması, bütün resmi yazışmaların Türkçe yapılması demektir.” RK s.4,5

“Ulus, azınlık statüsünü ya da dil ayrılığını aşan hukuksal bir bütünlük kavramıdır. Dolayısıyla farklı lehçe ve dillerin resmi dil dışında özel olarak öğrenilmesi bir farklılık yaratmayacağı gibi öğrenenlerin ayrı bir azınlık statüsünde olmayacağı da doğaldır. Dil ayrılığı yüzünden, Anayasa’nın 66. maddesine göre vatandaşların ayrımlı eylem ve işleme tabi tutulması doğru değildir. Dilin bir bölücülük unsuru olmak yerine ulus bütünlüğü içinde bir değişiklik unsuru olması doğrudur. Bu nedenle, sendikaların Tüzüğü’nün 2. maddesinin (b) fıkrasının son cümlesi mahkememizce bu şekilde anlaşılmıştır.” RK s.5

“(…) Resmi dil dışında resmi olmayan bir şekilde anadilin öğrenilmesi bize göre hukuka aykırı bir eylem ve davranış değildir. Tam tersine Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin vatandaşlarına sahip çıktığının göstergesidir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin resmi dil dışında farklı dili ve kültürü olan vatandaşlarına kol kanat gerdiğini, vatandaşlarını koruduğunu, kültürlerinin gelişmesine katkıda bulunduğunu ortaya çıkaran bir davranıştır. Anayasa’mızın 10. maddesine göre yasalar önünde tüm vatandaşlar eşittir. Yukarıda belirtilmeye çalışıldığı gibi , resmi dil olan Türkçenin dışında ikinci

bir dil olamayacaktır. Ne var ki resmi dil dışında bulunan diğer dillerin özel olarak öğrenilmesi engellenmemelidir. Bu durum, ulusal bütünlüğümüzü perçinleyen, pekiştiren, vatandaşlarımızı Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne bağlayan bir köprü olacaktır. Bu nedenle Yargıtay Hukuk Dairesi'nin kapatılması istenen sendikanın tüzüğündeki sözcüklerin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10, 11. maddelerine aykırı olduğu görüşlerine mahkememizce katılmamıştır.” DK s.10

“Davalı sendikanın tüzüğünde bulunan hükümler mahkememizce Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin toprak bütünlüğüne, ulus bütünlüğüne, devletin tekliğine, sınırların değişmezliğine karşı bir tehlike olarak görülmemiştir. Kapatılması istenen sendikanın yukarıda belirtilen ilkelere aykırı davrandığı konusunda dosyada somut bir belge ve veri bulunmamaktadır. Mahkemeler kuşkuya ya da gelecekteki olasılıklara göre hüküm veremezler. Kuşku edilen konu tüzükte bulunan hükmün Türkiye Cumhuriyeti'nin bütünlüğüne karşı olanlar tarafından kullanılıp kullanılamayacağı konusudur. Davalı sendikanın bu yönde eylem ve işlemlere girişmesi durumunda kuşkusuz devlet organları harekete geçecek sendikanın kapatılması yoluna gidebilecektir. Ne var ki şu aşamada sendikanın yasaya aykırı bir eylemi ve işlemi saptanmamıştır.” RK s.5

Kararda daha sonra Anayasa'nın 13, 14, 25, 26. maddeleri ve 4688'in ilgili hükümleri varken “sendikaların hiçbir şekilde devletin temel niteliklerini belirten maddelerine aykırı davranamayacakları sonucuna ulaşılmaktadır” denilmiştir. RK s.5

“(…) Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10 ve 11. maddelerine göre sendika, dernek ya da siyasi partilerin kapatılması için getirilen bilebildiğimiz iki ölçüt bulunmaktadır. Bunlardan birincisi 'yakın tehlike', diğeri ise 'şiddet' ölçütüdür. Kapatılması istenen sendikanın tüzüğündeki 'anadillerin öğrenilmesini savunur. Kùltürlerini geliştirmesini savunur' sözcüklerinde belir-

---

tilen ögeler bulunmamaktadır. Bir an için kapatılması istenen sendikanın ana tüzüğündeki bu sözcüklerin yasalara aykırı olduğu düşünülse dahi, bu sözcüklerin kapsam ve içeriğinde yakın tehlike olmadığı gibi şiddet ögesi de yoktur. Ayrıca bu sözcükler de mahkememizce ulusal birliğimize, ülkenin toprak bütünlüğüne, devletimizin teklifine, sınırların değişmezliğine karşı bir tehlike olarak görülmemiş, algılanmamıştır. Tersine, sendika kapatılmadığı takdirde toplumsal gerginlik azalacak, toplum içindeki kargaşa ve çekişme yerini barışa bırakacaktır. Yukarıda belirtilen tüm görüşlerden (hareketle F.E.) mahkememizce eski kararda direnilmesine karar vermek gerekmiştir.” DK s.10

“Bize göre dava konusu sendikanın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10 ve 11. maddelerini izleyen fıkralarındaki bir eylemi bulunmamaktadır. Öğretim, herhangi bir meslek, sanat ya da iş için gerekli bilgi, beceri ve alışkanlıkların elde edilmesi amacıyla yapılan çalışmadır. Öğretim ise belli bir amaca göre gereken bilgileri verme işidir. Kapatılması istenen sendikanın anadilde öğrenimi savunması bize göre Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10, 11. maddelerindeki sınırlamalara bağlı değildir.” DK s.10